

BŮH I V KŘIVÝCH ŘÁDCÍCH PÍŠE ROVNĚ

Gn 37,1-11

Kdo by si nepřál šťastnou a harmonickou rodinu. Nikdo asi nevstupuje do manželství s vidinou jaké všelijaké trápení si tam užije. Může se ale stát, že budeme tak pohlceni ideály, že si pak nebudeme vědět rady s realitou, která jednoduše vždycky ideální není. Navenek se budeme snažit tvářit tak, že je všechno v pořádku - vždyť jsme přece křesťané a ti by neměli trpět nějakými rodinnými problémy, neřku-li přímo krizemi. Od křesťanů se přece očekává, že budou mít své vztahy v pořádku a že budou žít v harmonii.

Je ale zajímavé a vlastně i osvobodivé, že Bible popisuje i rodinné trampoty Božích lidí; a to dosti otevřeně a bez příkras. My se v našem dnešním příběhu ocitáme v životě praotců izraelského národa. Abraham, Izák a Jákob byli pro Izrael základními kameny nejen jejich národa, ale také duchovního odkazu vyznavačů Hospodinových. Když se Hospodin někomu představuje, tak se nejednou k těmto mužům víry přiznává. Např. Mojžíšovi říká: „*Já jsem Bůh tvého otce, Bůh Abrahamův, Bůh Izákův a Bůh Jákobův*“ (Ex 3,6). Abraham, Izák a Jákob sehrávali v dějinách Izraele vždy velmi významnou roli. Byli to vlastní otcové celého národa - tělesní i duchovní. Podobně jejich manželky byly vnímány významně jako jakési matky Izraele. Když si betlémský Bóaz měl vzít za ženu Moábku Rút, požehnali mu starší města slovy: „*Kéž dá Hospodin, aby žena, která přichází do tvého domu, byla jako Ráchel a Lea (ženy Jákobovy), které obě zbudovaly dům izraelský*“ (Rt 4,11). Rodiny praotců Izraele byly rodinami požehnanými. Hospodin nad nimi vyslovil svá zaslíbení a také je naplnil. Abraham, Izák a Jákob chodili Božími cestami, ctili Hospodina. Abraham je ap. Pavlem nazýván „*otcem všech věřících*“ (Ř 4,17) - z židů a dokonce i z pohanů.

A přece i v rodinách těchto praotců víry vidíme i mnohou nesrovnalost v rodinném životě. Bible nezamlčuje nerozumný počin, skutek nedověry Abrahama a Sary. Když se slibovaný potomek stále nedostavoval, vymyslela Sára možnost, aby Abraham zplodil dítě s její otrokyní a to dítě by pak zaujalo ono místo zaslíbeného syna. Narodil se tak Izmael. Pak se ale přece jen narodil se i vlastní syn Sary - Izák. Bylo z toho mnoho trápení a vztahy nefungovaly vůbec dobře. Izmael i se svou matkou museli odejít. Izák s Rebekou měli dva sny - dvojčata Ezaua a Jákoba. Jákob připravil lstí staršího Ezaua o otcovské požehnání a Ezau je tak rozčilen, že by snad Jákoba zabil. Jákob musí uprchnout k příbuzným. Zde se Jákob zamiluje do své sestřenky Ráchel a je mu slíbena za ženu, když tam bude sedm let sloužit. Strýc mu ale ve svatební den podstrčil starší dceru Leu, což Jákob zjistil až ráno. Ráchel sice nakonec také získal, ale za dalších sedm let služby. Tak měl najednou ženy dvě. A to opět vyvolává množství napětí a trápení. Obě manželky, zároveň sestry, na sebe navzájem žárlí a soupeří o Jákobovu přízeň. Jákob má nakonec z obou žen a jejich otrokyň dvanáct synů. Na jedné straně se přes všechny těžkosti naplňuje Boží zaslíbení, že z Abrahama, Izáka a Jákoba vzejde celý národ. Z dvanácti synů Jákobových se stanou otcové dvanácti izraelských kmenů. Vztahy mezi bratry ale nejsou vůbec idylické. A o tom je právě náš dnešní příběh.

Nastala konfliktní konstelace. Co všechno v ní hrálo roli? Sešla se zde celá řada věcí, ve které svůj podíl viny mají snad všichni zúčastnění, starší bratři, otec Jákob a nakonec i Josef sám. Četli jsme, že Jákob Josefa miloval nejvíce ze všech svých synů. A to vneslo mezi sourozence disharmonii. Bratři cítí vůči Josefovi silnou averzi ba dokonce nenávisť. Proč Jákob miloval právě Josefa je asi lidsky pochopitelné. Byl to totiž syn z té nejmilovanější - z Ráchel. Od začátku pro Jákoba byla Ráchel tou nejvíce milovanou ženou. Ale dlouho nemohla mít děti. Nakonec, když už byl Jákob stár, se přece Ráchel syn narodil. Byl to právě Josef. Pak se jí ještě narodil syn Benjamín, po jehož porodu rychle zemřela. A protože Josef je syn té nejmilovanější, stává se i on tím nejmilovanějším ze synů. Navíc se Jákobovi narodil ve stáří, a k takovým dětem mívají rodiče zvláštní vztah. Problém navíc umocňovalo to, že otec Jákob zřejmě svou náklonnost k Josefovi dával nepokrytě najevo. Svědčí o tom zmínka o „*pestře tkané sukničce*“, kterou nechal Josefovi zhotovit. Situaci nikterak neprospělo ani to, že Josef na své starší bratry otci „*donášel zlé zprávy*“. Nevíme o co se jednalo. Zřejmě o to, že starší bratři odcházeli se stády na vzdálenější pastviny a zde, z otcova dosahu, si zařizují věci po svém. Josef se kolem nich motá a donáší otci, co bratři zase kde provedli.

Řekli bychom, že starší bratři se nad celou věc mohli povznést. Byli to už dospělí chlapi a libůstku starého otce v mladičkém Josefovi mohli přejít nějak víc s nadhledem a v klidu. Ani oni to nezvládli. Dávají průchod nenávisti a žárlivosti tak zarputilé, až to málem skončí zavražděním Josefa. Každý zde má svůj podíl na tom, jak to v této rodině vypadá.

Pověstnou poslední kapkou se staly Josefovy sny. To je zvláštní kapitola v celém příběhu. I když to zde zatím není řečeno tak otevřeně, z pozdějšího vyprávění vyplyne, že těmito sny vstoupil do celého příběhu také Hospodin. Bůh. Popravdě bychom možná čekali od Boha trochu jiný zásah. Čekali bychom, že Hospodin promluví k Jákobovi a upozorní ho na neudržitelnost celé situace, že ho bude nějak varovat, že mu poradí, co má dělat. Bůh ale nemluví k Jákobovi, ale k Josefovi. Ale jak? Takovým způsobem, že to celou věc ještě rapidně zhorší! Možná bychom Pánu Bohu chtěli poradit, že by měl zvolit nějakou jinou formu

oslovení. Možná bychom mu řekli: „Pane Bože, všechno, jen ne tohle!“ Co se stalo?

Josef měl dva sny. Z obou vyplývá, že se bratři budou Josefovi klanět. Bylo to jako když píchnete do vosího hnízda. Hned 2x je tam zdůrazněno, že pro tyto jeho sny začali bratři Josefa nenávidět *ještě více*. Jestli s ním měli problém předtím, po těchto snech s Josefem skoncovali už docela. Nejen, že jej otec protěžuje, nejen, že na nás donáší, ono se mu už dokonce i zdá o tom, jak nad námi bude vládnout. Úplně mu už přeskočilo. Má toho plnou hlavu. Myslí na to ve dne v noci. Až sem to dovedla otcova výchova. Bylo moudré, že Josef svým bratrům tyto provokativní sny vykládal? Neměl je říci jen otcí? Nebo o nich vůbec pomlčet? Zřejmě tak ale činí bezelstně. Prostě má podivné sny a potřebuje se s tím někomu svěřit. Možná bezděky, ale přece celou situaci ještě vyostřil.

Pán Bůh tedy do situace v Jákobově rodině zasáhl. Ale podivujeme se, proč zasáhl do celého příběhu právě takto. Ty sny byly skutečně prorocké, ale bylo jich zapotřebí právě teď a právě takto? Vždyť nikterak situaci nepomohly. Naopak jí ještě rapidně zhoršily. Neudělal tu Pán Bůh chybu? Asi bychom mu poradili něco jiného. Ale „*jak nevyzpytatelné jsou jeho soudy a nevystopovatelné jeho cesty*“, čteme v Bibli (Ř 11,33). To co se zde jeví jako chyba, omyl, nemoudrost nabude úplně nového rozměru, když se podíváme na celý příběh o Josefovi. Všechno, co se v té rodině stalo, dobrého i zlého, nějakým způsobem mělo význam a Bůh si to mohl použít pro svůj vlastní záměr, který sledoval, ale který zúčastněným dlouho zůstal skryt. My vidíme události života vždy jen velmi omezeně. Z toho svého malinkého místa v čase a prostoru. A tady se nám nejedna věc může zdát zbytečná, špatná, nikam nevedoucí. Ale kdybychom měli ten Boží nadhled nade vším, viděli bychom všechno možná v ještě úplně jiném světle. A věřím že jednou skutečně i uvidíme, jakou roli v našem životě sehrálo mnoho z toho, co jsme zde nechápali. Stává, že některým věcem a Božímu vedení porozumíme až zpětně, když máme širší perspektivu. A může se stát, že za věci, na které dnes tolik žehráme, kterým nerozumíme a které Bohu možná i vyčítáme, budeme jednou děkovat. Sny, které Bůh Josefovi dal, skutečně zvýšily nenávist bratří a urychlily akci proti Josefovi. Prodali ho do otroctví do Egypta, aby se jeho i jeho snů jednou provždy zbavili. Ale právě tento barbarský čin na vlastním bratru se stal cestou k záchraně celé Jákobovy rodiny v budoucnu. Z protěžovaného synka se stane otrok, který si užije své v Boží škole pokory. Ale nakonec se stane druhým nejmocnějším mužem po faraonovi, a v době hladu zachrání mnoho lidí, i svou vlastní rodinu. Pán Bůh chyby nedělá, jakkoli se nám někdy zdá, že by měl jednat jinak; nejlépe podle našich představ.

A tak nakonec i všelijaká selhání v rodinách praotců Izraele si Hospodin dokáže použít k tomu, aby přinesl něco nového, nadějného radostného. V tom je naděje těchto jinak trapných a bolestných příběhů plných lidské slabosti. Navzdory selháním a hříchům šlo přece Boží dílo dál. I přes všechny kotrmelce, zádrhly, uzly, propasti a pasti. To nemá být nějaký alibismus. Tyto příběhy nechtějí říci - Vždyť je to nakonec jedno, jak žijeme; Bůh to vždycky nějak srovná. To by bylo ono „opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží“, jak o něm mluví bratři katolíci. To povzbuzení spočívá v tom, že je tu pro nás u Boha naděje, i když jsme mnohé věci sami u sebe či ve svých rodinách nezvládli. Mnoho věcí nás trápí a mnohé už nejde vzít zpět. Existuje ale krásné úsloví plné evangelia, že Bůh i v křivých řádcích píše rovně. I do všelijak pokrivených linek našich životů, dokáže Bůh vepsat něco rovného a dobrého. To není omluva pro naše selhání a chyby, ale je to naděje, že navzdory našim chybám je zde možnost obnovy a něčeho nového.

Jak jste již jistě postrehli, toto kázání si neklade za cíl radit jak si počínat v různých rodinných napětích či krizích. Spíše chce povědět něco o této naději, kterou máme u Boha. Vždyť Boží Syn, Pán Ježíš Kristus zemřel na kříži za všechny hříchy, i za selhání naše a našich rodin. Zemřel a vstal z mrtvých proto, abychom nikdy nebyli bez naděje a bez pomoci. V jeho světle smíme svá provinění rozeznávat, upřímně je vyznávat, ale zároveň se pod nimi nemusíme zhroutit v beznaději. On dokáže i na pozadí našich nezvládnutých a promeškaných věcí vytvořit přece něco nového. V naší slabosti se může vždy nějak projevit jeho síla. Proto potřebujeme mnoho trpělivosti se sebou i mezi sebou, potřebujeme mnoho víry, že Bohu se ani náš život a ani naše rodina nevymkla z rukou, že o ní ví i v jejích starostech a zkouškách, potřebujeme také hodně naděje, že našimi chybami a slabostmi v rodině a ve výchově nekončí Boží práce a Boží možnosti.

Biblické příběhy nám tedy zcela realisticky ukazují, že problémy v manželství a rodinách jednoduše přicházejí, a že se nevyhýbají ani těm „nejpomazanějším“ rodinám. Už to je možná úlevné zjištění. Nechceme si tím svá selhání omlouvat a zlehčovat. Ale chceme i díky těmto biblickým příběhům hledat naději a pomoc u Boha, který s námi nekončí navzdory našim slabostem. Krize v Jákobově rodině nakonec přerostla v mohutnou očištnou katarzi celé rodiny na jejímž konci je záchrana rodiny a nový začátek pro všechny. Je to někdy bolestná škola Boží, která si z chybučících a slabých nakonec přece vykovává svůj lid, lid víry, pokory, naděje a lásky.